

Головченко О.М.

д.е.н., професор,

Міжнародний гуманітарний університет

Golovchenko Olena

International Humanitarian University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4404-5214>

Головченко М.Ф.

к.ю.н., головний спеціаліст організаційного відділу,

Управління «Одеська міжрегіональна

ресурсно-комунікаційна платформа»

Координаційного центру з надання правової допомоги (м. Одеса)

Golovchenko Mykola

Odessa Interregional Resource

and Communication Platform Department

Coordination Center for Legal Aid

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

CURRENT STATE AND WAYS OF OVERCOMING UNEMPLOYMENT IN UKRAINE

Анотація. У статті виконано аналіз сучасного стану безробіття в Україні та причин, які його викликають. Досліджено класичні та сучасні підходи до трактування безробіття як соціально-економічного явища. Розглянуто вплив пандемії коронавірусу на зростання рівня безробіття в Україні та світі. На підставі даних офіційної статистики проведено аналіз рівня безробіття в Україні в докарантинний і карантинний періоди. Досліджено особливості ринку робочої сили в сучасних умовах, виділено основні причини безробіття в Україні. Розглянуто зміну структури попиту та пропозиції на ринку робочої сили в період пандемії і трансформацію деяких видів діяльності в умовах ізоляції. Розглянуто теоретичні аспекти регулювання державної політики в галузі зайнятості населення. Запропоновано концепцію регулювання ринку праці в Україні.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, робоча сила, рівень безробіття, економічно активне населення, пандемія коронавірусу, дистанційна робота, ринок праці.

Постановка проблеми. Безробіття сьогодні є однією з основних проблем, яка

гальмує економічний розвиток будь-якої країни. Рівень безробіття впливає на економічне зростання, соціальну напруженість у суспільстві і рівень життя громадян. Існує пряма залежність між рівнем безробіття і криміногенною обстановкою в державі, тобто рівень злочинності безпосередньо залежить від рівня безробіття.

Безробіття є невід'ємним складником кризи, однією з реальних загроз економічній безпеці, воно впливає на соціальну і політичну поведінку в Україні і залежить від багатьох складників.

Ситуація з безробіттям посилюється пандемією коронавірусу і карантинном, які викликали небачену за останнє сторіччя економічну кризу не тільки в Україні а й у всьому світі. Безробіття в Україні досягло критичного рівня і перетворилося на реальну загрозу економічній безпеці держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням безробіття як загрози економіці займалися багато зарубіжних та вітчизняних учених. Окремим аспектам без-

робіття, причинам його виникнення та шляхам подолання присвячено праці таких відомих зарубіжних економістів-класиків, як Дж.М. Кейнс, Т. Мальтус, К. Маркс, Д. Рікардо, М. Фрідмен, А. Сміт та ін.

Т. Мальтус стверджував, що причиною безробіття є випередження збільшення населення над зростанням виробництва: перше зростає в геометричній прогресії, друге – в арифметичній. Він уважав, що таке співвідношення темпів зростання населення, з одного боку, і виробництва – з іншого, є вічним; отже, існує абсолютний закон народонаселення, що полягає у виникненні природного безробіття, тобто постійно відбувається перевищення чисельності робочої сили над кількістю робочих місць і засобів існування. Однак помилковість тверджень Т. Мальтуса полягала в хибних статистичних посилках.

К. Маркс (на відміну від Т. Мальтуса) називав безробіття не абсолютним, а відносним перенаселенням, або перенаселенням, що виникає щодо попиту з боку капіталу на працю. Іншими словами, він розглядав безробіття як суто капіталістичне явище, що постійно відтворюється у зв'язку з тим, що НТП веде до зростання органічної будови капіталу. Його зростання означає, що в міру технологічного розвитку кожна одиниця капіталу в усе більшій частці йде на закупівлю засобів виробництва і, відповідно, у все меншій частці – на найм робочої сили.

Окрім мальтузіанської і марксистської концепцій, серед причин неповної зайнятості з 30-х років ХХ ст. широкого поширення набула кейнсіанська теорія, яка в принципі не суперечить марксистській. Кейнсіанці, характеризуючи передумови безробіття, звертають увагу на те, що капіталістична система сама по собі, без утручання держави, не може забезпечити ефективного сукупного попиту, який би врівноважувався із сукупною пропозицією за повної зайнятості ресурсів, у тому числі трудових.

Усі ці теорії зробили вагомий внесок у дослідження проблем безробіття і були революційними для свого часу. Однак розвиток економіки і науково-технічний прогрес змусили по-новому поглянути на проблему

безробіття і призвели до необхідності аналізу нових причин її виникнення та наслідків цього явища для економічного розвитку держави.

Проблемами безробіття займалися українські вчені-економісти: Д.П. Богиня, А.О. Борищук, В.М. Геєц, О.А. Грішнова, І.С. Зайцева, І.Ю. Кочума, Е.М. Лібанова, О.С. Лисюк, С.В. Мочерний, О.В. Полуяктова, К.Д. Семенова, С.Т. Слюсар, К.І. Тарасова, Л.В. Транченко, О.А. Чурилова, Л.О. Шаульська, А.А. Чухно, Н.А. Якімова, Л.Г. Ярова та ін.

Д.П. Богиня [7] досліджує явище безробіття в розрізі теорії людського капіталу, проблем якості робочої сили, освіти та професійної підготовки. О.А. Грішнова [2] робить акцент у своїх дослідженнях на підвищення ефективності професійного навчання безробітних. Е.М. Лібанова [9] проводить дослідження безробіття серед населення працездатного віку, досліджуючи попит і пропозицію на ринку робочої сили. І.С. Марченко [10] досліджує вплив на безробіття такого чинника, як світова фінансово-економічна криза. К.І. Тарасова [13] досліджує безробіття по секторах економіки, приділяючи увагу механізмам пошуку роботи і термінам цього пошуку.

Однак ситуація, яка склалася на ринку праці сьогодні, з урахуванням пандемії коронавірусу й її впливу на попит і пропозицію робочої сили вимагають розроблення вдосконалених методичних підходів до аналізу проблем безробіття і вироблення рекомендацій щодо її подолання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні більшість країн, і Україна в тому числі, виявилася абсолютно не підготовленою до ситуації на ринку праці, яка викликана глобальною зовнішньою загрозою. Проблема дисбалансу цього ринку за співвідношенням кількості і, головне, якості пропозиції робочої сили та попиту на неї, шляхи регулювання безробіття і реагування держави на зовнішні загрози, зокрема пандемію коронавірусу та зростання безробіття в Україні та світі, вимагають подальших досліджень і наукового опрацювання.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз причин безробіття в Україні та світі і виявлення можливостей зниження рівня безробіття з урахуванням сучасних тенденцій трансформації ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Безробіттям називається соціально-економічна ситуація в суспільстві, за якої частина активних працездатних громадян не може знайти роботу, яку вони здатні виконувати, що зумовлено переважанням пропозиції робочої сили над її попитом на ринку праці [12, с. 85].

Безробіття вважається, з одного боку, важливим стимулятором працюючою населення, а з іншого – великим суспільним злом. Усі економічно розвинуті країни докладають багато зусиль для подолання безробіття, але жодній із них ще не вдавалося ліквідувати його повністю [6, с. 101].

Рівень безробіття – кількісний показник, який визначається як відношення кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного працездатного населення країни (регіону, соціальної групи) та вимірюється у відсотках [5, с. 94].

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення всупереч бажанню не знаходить застосування своїй праці [9, с. 31].

Можна виділити такі форми безробіття: структурне, що з'являється в країні під впливом будь-яких структурних змін або зрушень в економіці, коли виникає попит на нові професії, що раніше не існували, або їх пропозиція не відповідає попиту; фрикційне, пов'язане з пошуком або очікуванням роботи, тобто відсутністю роботи на короткий термін; приховане, тобто неповна зайнятість населення; сезонне, пов'язане із сезонним характером деяких видів діяльності (сільське господарство, курортний бізнес) [15, с. 753].

Динаміку рівня безробіття в Україні подано в табл. 1.

Аналізуючи дані табл. 1, можна зробити висновок, що навіть без урахування окупованих територій офіційний рівень безробіття на кінець 2019 р. становив 8,6%. Дані статистики не враховують приховане безробіття і той факт, що далеко не всі безробітні

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні з 2000 по 2019 р. (тис осіб)

Роки	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2000	48923,2	21150,7	18520,7	2630,0	12,4%	1178,7
2001	48457,1	20893,6	18453,3	2440,3	11,7%	1063,2
2002	48003,5	20669,5	18540,9	2128,6	10,3%	1028,1
2003	47622,4	20618,1	18624,1	1994,0	9,7%	1024,2
2004	47280,8	20582,5	18694,3	1888,2	9,2%	975,5
2005	46929,5	20481,7	18886,5	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	19032,2	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	19189,5	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	18365,0	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1
2016	42584,5	17303,6	15626,1	1677,5	9,7%	407,2
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1%	341,7
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6%	338,2

Примітка: з 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, м. Севастополя, частини Донбасу).

Джерело: складено за [11]

офіційно зареєстровані, що є дуже поширеним явищем сьогодні в Україні.

Для розрахунку рівня безробіття береться відношення чисельності безробітного населення, розрахованого за методологією МОП, та економічно активного працездатного населення.

На рис. 1 представлено динаміку показника рівня безробіття за період із 2000 по 2019 р.

За даними офіційної статистики можна спостерігати зниження рівня даного показника в 2018–2019 рр. Якщо порівняти дані тієї ж таблиці щодо безробітного населення

і безробітних, які офіційно зареєструвалися (рис. 2), то очевидний розрив між зареєстрованими безробітними і безробітним населенням.

Істотно змінюється ситуація в I–III кварталах 2020 р. У I кварталі 2020 р. економічно активне населення – 17 329,9 тис осіб, безробітне населення – 1 548,6 тис осіб, причому зареєстровані безробітні – 349,4 тис. Рівень безробіття становив 8,9%. У II кварталі відповідно економічно активне населення – 16 992,1 тис осіб, безробітне населення – 1 630,1 тис осіб, причому зареєстровані безробітні – 517,7 тис. Рівень безробіття

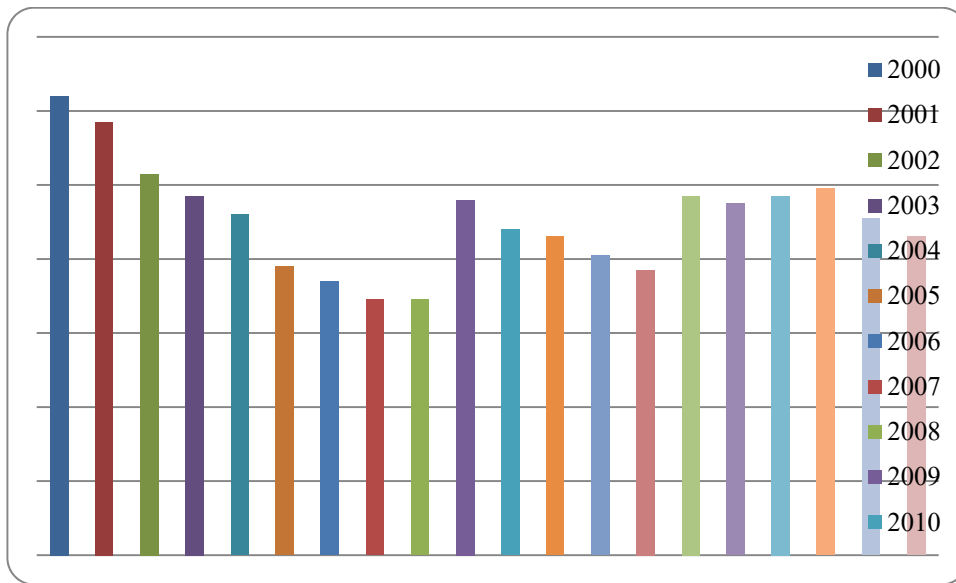

Рис. 1. Рівень безробіття в Україні [11]

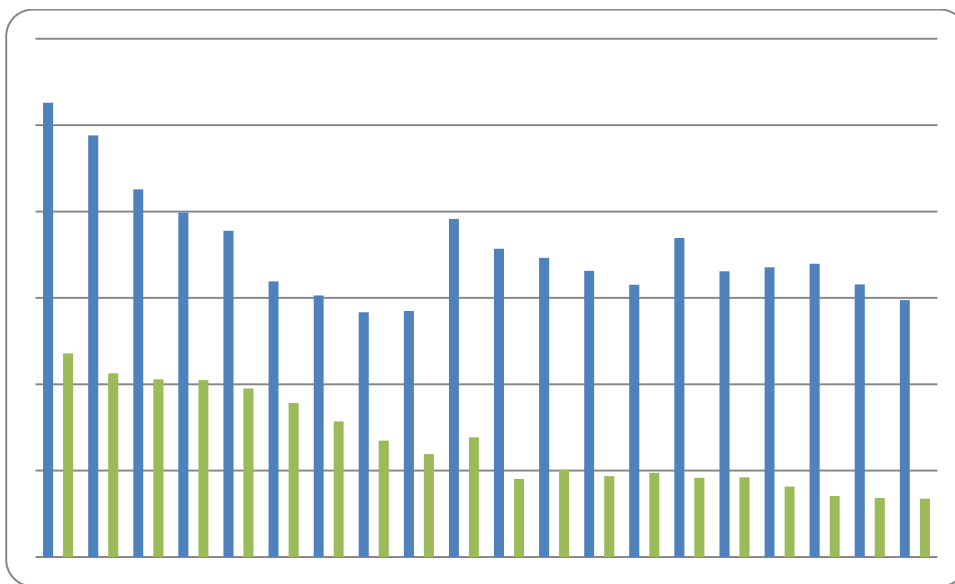

Рис. 2. Зареєстровані безробітні і безробітне населення у 2000–2019 рр. [11]

становив 9,6%. У III кварталі 2020 р. економічно активне населення – 16 949,8 тис осіб, безробітне населення – 1 643,0 тис осіб, причому зареєстровані безробітні – 433,4 тис. Рівень безробіття – 9,7% [11].

Чисельність безробітного населення розраховується за методологією МОП (Міжнародної організації праці). Відповідно до цієї методології, людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів не мала роботи, шукала роботу, була готова стати до роботи [4, с. 125].

Міжнародна організація праці представила невтішні дані: пандемія коронавірусу може спричинити гірші наслідки для світового ринку праці, ніж фінансова криза 2008–2009 рр. За прогнозами, карантинні обмеження призведуть до скорочення 25 млн робочих місць у світі, тоді як у період фінансової кризи 2008–2009 рр. безробітних у світі побільшало на 22 млн осіб. Український ринок праці теж відчув на собі ці негативні наслідки [7].

Основними негативними наслідками карантину виявилися зростання безробіття і зменшення зарплат. Але не лише ці наслідки слід враховувати, вважаючи, що після закінченню карантину все повернеться на свої місця. Робота у віддаленому режимі змусила багатьох підприємців по-новому поглянути на питання оптимізації витрат. Наприклад, наскільки доцільно оплачувати оренду і комунальні платежі офісного приміщення, наскільки потрібні ті чи інші фахівці і чи можна їхні функції передати іншим, зменшивши тим самим штатну чисельність працівників. Слід також очікувати значного посилення конкуренції з боку пропозиції на ринку праці, що, як наслідок, спричинить зменшення оплати праці та інших мотиваційних чинників. Окрім того, на ринку праці спостерігається нерівномірність попиту і різка зміна пріоритетів. У деяких сферах кількість вакансій різко зменшується, в інших – у разі збільшується. Окрім того, і в рамках однієї спеціальності попит на неї може коливатися залежно від тимчасового періоду. Наприклад, на початку карантину активно шукали ІТ-фахівців, тоді кількість вакансій збільшилася на 125%. Це досить

очікувана ситуація, пов'язана з переходом компаній на дистанційну роботу. А ось через місяць динаміка відчутно сповільнилася: порівняно з березнем вакансій тут стало більше лише на 32%. Ще через місяць у загальному обсязі вакансій кількість пропозицій роботи в ІТ знизилася ще більше [1].

Звичайно, робити прогнози з приводу стану ринку праці в Україні за даними в період пандемії важко. Але кадрові агентства відзначають, що кількість вакансій зменшилася на чверть порівняно з аналогічним періодом 2019 р. На передові позиції в пропозиції вакансій виходять підприємства оптової і роздрібною торгівлі, логістичні та транспортні фірми [3, с. 21]. Найбільш постраждали від кризи, викликані поширенням коронавірусу, і, відповідно, значно (більше ніж на 50%) скоротили кількість вакансій готелі, ресторани, туристичні оператори, салони краси; взагалі можна стверджувати, що, крім транспорту, постраждала майже вся сфера послуг [1]. Слід звернути увагу на те, що зазнала деяких трансформацій і пропозиція робочої сили. Це було викликано такими змінами. До пандемії відносно незначна частина населення у світі працювала дистанційно на постійній основі. За оцінками МОП, 8% світової робочої сили, або приблизно 260 млн працівників, постійно працювали вдома до пандемії.

У розпал пандемії (березень–квітень) дистанційно працювали вже дві третини (62%) усіх працюючих у США. У країнах ЄС ці показники були дещо меншими, проте різниця із ситуацією до пандемії є значною. Так, в аналогічний період у Німеччині та Угорщині тією чи іншою мірою роботу вдома виконувала чверть усього зайнятого населення, а в Чехії та Польщі таких працівників була майже третина. У Російській Федерації у квітні 14% компаній працювали віддалено, ще 15% перевели на віддалену роботу окремі відділи. У Білорусі наприкінці березня тією чи іншою мірою віддалено почали працювати 30% компаній, повністю на дистанційну працю перейшли близько 9% [1].

За даними дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», станом на березень 29% дорослого населення України працювали

дистанційно; серед користувачів Інтернету частка працюючих удома була дещо вищою – 31%. У квітні серед жителів українських міст із населенням понад 50 тис працювали з дому неповний чи повний робочий день уже 40% [14].

Тобто, оскільки на віддалену роботу перейшли ті, хто до цього працював, так би мовити, традиційно, то переваги і недоліки віддаленої роботи змогла оцінити більша кількість працюючих.

Безумовно, дистанційна форма роботи має низку переваг. Л. Філіпчук та Н. Ломоносова [14] виділяють такі переваги дистанційної роботи:

1) збереження часу (економія часу на проїзд до роботи і додому, поліпшення ситуації на дорогах);

2) скорочення негативного впливу на довкілля (зменшення кількості побутових відходів в офісі, зменшення споживання електроенергії: дослідження показують, що в офісі витрачається вдвічі більше електроенергії, ніж у домашніх умовах);

3) збільшення продуктивності праці;

4) можливість проводити більше часу з родиною.

Однак зворотним боком будь-яких переваг є недоліки, це стосується й дистанційної роботи, а саме:

1. Фахівці, які ще до карантину працювали дистанційно, відзначали, що період, коли людина збирається на роботу, дає змогу краще нормувати і планувати свій час, і навіть час переїзду від будинку до роботи дає змогу вибудувати денний план і сконцентруватися на робочому процесі, тобто відокремити робочий час від вільного.

2. Дистанційна робота, особливо в умовах карантину, поглиблює тенденцію до розмивання кордонів між робочим та неробочим часом;

3. Для багатьох робота вдома означає більшу ізоляваність.

Окрім того, дистанційна робота вимагає певної технічної підготовки, втім, як показує практика, за необхідності працівник дуже швидко опановує потрібні навички. Звичайно, йдеться про ті види діяльності, які можна виконувати і дистанційно, і сидячи в

офісі, але з високим ступенем ймовірності можна стверджувати, що частка працюючих дистанційно навряд чи повернеться до докартинних показників.

Висновки і пропозиції. Уряди різних країн по-різному намагаються подолати безробіття. Методи цієї боротьби визначаються залежно від тих чинників, які впливають на формування попиту і пропозиції на ринку робочої сили. Тільки якщо всі ці чинники будуть враховані, то на державному рівні можливий ефективний вплив на мінімізацію безробіття в країні. Рішення проблеми подолання безробіття залежить від комплексу законодавчих, соціальних, організаційних та економічних заходів. Звичайно, для різних типів безробіття мають бути розроблені різні заходи, які враховують причини, що впливають на різні типи безробіття. Однак можна виділити стратегії, які дадуть змогу вплинути на зниження рівня безробіття незалежно від його типу. Тут слід виділити три основні напрями діяльності, а також визначити відповідальних за розвиток кожного напрямку і функції, які в рамках цього напрямку виконуватимуться.

Перший напрям – це надання доступу до наявної інформації про можливості працевлаштування та систематизація даної інформації; другий напрям – формування необхідних навичок у претендентів на робочі місця; третій – створення нових робочих місць. Зрозуміло, що деякі дії в рамках виділених напрямів може взяти на себе держава, деякі та ж держава повинна делегувати певним структурам, природно, залишаючи за собою право контролю над діями цих структур, а деякі дії під силу тільки приватному бізнесу.

Наприклад, дії, які може взяти на себе держава, за допомогою тієї ж державної служби зайнятості як централізованої системи державних установ, діяльність якої спрямовується та координується Міністерством соціальної політики України, це:

- створення умов для зростання самозайнятості;
- реалізація програм підтримки працевлаштування молоді;
- збільшення кількості спеціальних центрів зайнятості, де кожен матиме змогу про-

йти курси перенавчання або підвищення кваліфікації;

– забезпечення доступу до бази даних вакансій, своєчасне оновлення бази даних та підвищення якості вакансій;

– збільшення можливостей для самостійного пошуку вакансій для осіб працездатного віку;

– посилення взаємодії та координації роботи державних та приватних служб зайнятості;

– організація стажування незайнятих на підприємстві;

– бронювання робочих місць на діючих підприємствах;

– надання субсидій випускникам курсів перекваліфікації.

Знову-таки в рамках компетенції держави доручити науковим установам НАН України наукові дослідження за такими напрямками:

– моніторинг ринку праці з метою дослідження відповідності фахівців, яких випускають заклади вищої освіти, потребам ринку праці;

– дослідження ступеня сформованості ключових компетенцій у фахівців, які вони набувають у процесі навчання у закладах вищої освіти;

– розвиток прогресивних технологій, що можуть забезпечити підвищення якості праці.

Зкладам вищої та професійної освіти в рамках підготовки майбутніх фахівців необхідно зробити акцент на:

– приведення у відповідність ключових компетенцій майбутніх фахівців потребам ринку праці;

– здійснення підготовки фахівців за тими спеціальностями, які користуються попитом в Україні;

– розвиток професійної технічної освіти.

Підприємницькі структури за підтримки держави можуть збільшити кількість робочих місць у регіонах України.

При цьому держава має впроваджувати систему пільгового оподаткування з метою стимулювання роботодавців, які працевлаштовують молодь або створюють додаткові робочі місця.

Усі пропонувані заходи повинні бути об'єднані в рамках комплексної держав-

ної програми з боротьби з безробіттям на основі продуманої концепції, яка спиратиметься на всебічне дослідження даної проблеми.

Тільки у цьому разі на державному рівні може бути створена ефективна система боротьби з безробіттям, яка буде підкріплена відповідною правовою базою, і кожен бажаючий працювати зможе знайти належну його кваліфікації роботу з гідною оплатою своєї праці.

Література:

1. Горбань Ю. Як пандемія COVID-19 змінила ринок праці в Україні. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminila-rinok-praciv-ukraini.html> (дата звернення: 20.01.2021).
2. Грішнова О.А. Кадрове забезпечення ефективної системи антикризового корпоративного управління. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 193–198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_1_28 (дата звернення: 28.01.2021).
3. Долбнева Д.В. Вплив COVID-19 на економіку країн світу. *Проблеми економіки*. 2020. № 1(43). С. 20–26. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020pages-20_26.pdf (дата звернення: 26.01.2021).
4. Зайцева І.С. Проблеми зайнятості та безробіття в Україні та країнах Європейського Союзу. *Управління розвитком*. 2016. № 11. С. 125–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_2_20 (дата звернення: 26.01.2021).
5. Карюк В.І., Білокур Г.М. Аналіз факторів впливу на рівень безробіття в Україні за сучасних умов. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. № 4(52). С. 94–102. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-94-102> (дата звернення: 26.01.2021).
6. Кифяк В.І., Лесько Н.В. Соціально-економічний аналіз безробіття в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 100–103. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4239&i=16> (дата звернення: 26.01.2021).
7. Конкурентоспроможність робочої сили в системі соціально-трудових відносин: монографія / Д.П. Богиня та ін.; за ред. Д.П. Богині. Київ: Ін-т економіки НАН України, 2003. 214 с.
8. Марченко І.С. Довготривале безробіття в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2013. № 2. С. 224–233.
9. Перехід на ринок праці молоді України / Е. Лібанова та ін.; Міжнародне бюро праці. *Програма молодіжної зайнятості, Департамент політики зайнятості*. Женева: МОП, 2014. № 11. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_302648.pdf (дата звернення: 28.01.2021).
10. Полуяктова О.В. Проблеми безробіття в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 31–35.
11. Рівень безробіття в Україні. Мінфін. Індекси. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy> (дата звернення 20.01.2021)
12. Слюсар С.Т. Аналіз рівня безробіття в Україні: проблеми і шляхи його подолання. *Економіка АПК*. 2018. № 5. С. 85–92.
13. Тарасова К.І. Статистичне дослідження проблем безробіття в Україні в регіональному розрізі. *Економіка та суспільство*. 2018. № 14. С. 745–752.

14. Філіпчук Л., Ломоносова Н. Коронавірус і дистанційна робота: що зробила держава. *Аналітичний центр SEDOS*. 25 вересня. 2020. URL: <https://www.cedos.org.ua/uk/articles/koronavirus-i-dystantsiina-robota-shcho-zrobyla-derzhava> (дата звернення: 20.01.2021).
15. Ярова Л.Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрямки його подолання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 752–755. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/159.pdf> (дата звернення: 20.01.2021).

References:

1. Horban Yu. Yak pandemiya COVID-19 zminyala rynok pratsi v Ukraini [How the COVID-19 pandemic changed the labor market in Ukraine]. *Ukrinform*. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminila-rinok-praci-v-ukraini.html> (accessed 20 January 2021). (in Ukrainian)
2. Grishnova O. A. (2014) Kadrove zabezpechennia efektyvnoi systemy antykrizovoho korporatyvnoho upravlinnia [Personnel securing an effective system and anti-crisis corporate management]. *Problemy ekonomiky*, no. 1, pp. 193–198. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_1_28 (accessed 25 September 2018).
3. Dolbnyeva D.V. (2020) Vplyv COVID-19 na ekonomiku krajin svitu. [The impact of COVID-19 on the economy of the world]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (43), pp. 20. Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-pages-20_26.pdf (accessed 25 September 2018).
4. Zaitseva I.S. (2016) Problemy zainiatosti ta bezrobittia v Ukraini ta krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Problems of employment and unemployment in Ukraine and countries of the European Union]. *Upravlinnia rozvytkom*, no. 11, pp. 125–130. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_2_20 (accessed 26 January 2021). (in Ukrainian)
5. Karyuk V.I., Bilokur H.M. (2018) Analiz faktoriv vplyvu na riven' bezrobittia v Ukraini za suchasnykh umov [Analysis of factors influencing the unemployment rate in Ukraine under modern conditions]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 4 (52), pp. 94–102. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-94-102> (accessed 26 January 2021). (in Ukrainian)
6. Kyfyak V.I., Les'ko N.V. (2019) Sotsialno-ekonomichnyy analiz bezrobittia v Ukraini [Socio-economic analysis of unemployment in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1, pp. 100–103.
7. Konkurentospromozhnist robochoyi syly v systemi sotsialno-trudovykh vidnosyn (2003) [Competitiveness of labor in the system of social and labor relations] : monohrafiya / Bohynya D.P. ta in.; za red. D.P. Bohyni. Kyiv : In-t ekonomiky NAN Ukrainy, 214 p. (in Ukrainian)
8. Marchenko I.S. (2013) Dovhotryvale bezrobittia v Ukraini Long-term unemployment in Ukraine]. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika : zbirnyk naukovykh prats'*. Kyiv, Alterpress. No. 2, pp. 224–233.
9. Perekhid na rynok pratsi molodi Ukrainy [Transition to the labor market of Ukrainian youth] (2014) Libanova E. and others. Mizhnarodne byuro pratsi, Prohrama molodizhnoyi zaynyatosti, Departament polityky zaynyatosti. Geneva: ILO, no. 11. Available at: <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/publicreports/-dcomm/publication/wc302648.pdf>. (in Ukrainian)
10. Poluiaktova O.V. (2016) Problemy bezrobittia v Ukraini [Problems of unemployment in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 2, pp. 31–35. (in Ukrainian)
11. Riven bezrobittia v Ukraini. [Unemployment rate in Ukraine] Ministry of Finance. Indices. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (accessed 20 January 2021). (in Ukrainian)
12. Sliusar S.T. (2018) Analiz rivnyia bezrobittia v Ukraini: problemy i shlyakhy yoho podolannia [Analysis of unemployment level in Ukraine: problems and ways of its solving] *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 85–92. (in Ukrainian)
13. Tarasova K.I. (2018) Statystyчне doslidzhennia problem bezrobittia v Ukraini v rehional'nomu rozrizi [Statistical research of unemployment problems in Ukraine in the regional context]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 14, pp. 745–752.
14. Filipchuk L. Lomonosova N. (2020) Koronavirus i dystantsiina robota: shcho zrobyla derzhava [Coronavirus and remote work: what the state has done]. *Analitichnyy tsentr SEDOS*. September, no. 25, Available at: <https://www.cedos.org.ua/uk/articles/koronavirus-i-dystantsiina-robota-shcho-zrobyla-derzhava> (accessed 21 January 2021). (in Ukrainian)
15. Yarova L.H. (2015) Analiz rivnia bezrobittia v Ukraini ta napriamky yoho podolannia [Analysis of the unemployment rate in Ukraine and directions for its overcoming]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 752–755. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/159.pdf> (accessed 21 January 2021). (in Ukrainian)

Аннотация. В статье выполнен анализ современного состояния безработицы в Украине и причин, которые его вызывают. Исследованы классические и современные подходы к трактовке безработицы как социально-экономического явления. Рассмотрено влияние пандемии коронавируса на рост уровня безработицы в Украине и мире. На основании данных официальной статистики проведен анализ уровня безработицы в Украине в докарантинный и карантинный периоды. Исследованы особенности рынка рабочей силы в современных условиях, выделены основные причины безработицы в Украине. Рассмотрено изменение структуры спроса и предложения на рынке рабочей силы в период пандемии и трансформация некоторых видов деятельности в условиях изоляции. Рассмотрены теоретические аспекты регулирования государственной политики в области занятости населения. Предложена концепция регулирования рынка труда в Украине.

Ключевые слова: безработица, занятость, рабочая сила, уровень безработицы, экономически активное население, пандемия коронавируса, удаленная работа, рынок труда.

Summary. Having reached a critical level, unemployment in Ukraine has become a real threat to the economic security of the state. The classic and modern approaches to the interpretation of unemployment as a socio-economic phenomenon are investigated. The situation with unemployment is exacerbated by the COVID-19 pandemic and quarantine, which have caused an economic crisis unprecedented in the last century, not only in Ukraine, but throughout the world. %. In the third quarter of 2020, the unemployment rate was 26.2%. Accord-

ing to the ILO, the COVID-19 pandemic could have worse consequences for the global labor market than the financial crisis of 2008-2009. Quarantine restrictions are predicted to lead to a reduction in 25,000,000 jobs worldwide. Entrepreneurs are taking a new look at cost optimization because many workers work remotely. The supply on the labor market significantly exceeds demand, which, as a result, will entail a decrease in wages and other motivational factors. Uneven demand in the labor market has led to a sharp change in priorities. The problem of overcoming unemployment can be solved with the help of a complex of legislative, social, organizational and economic measures. There are strategies that can affect the reduction of unemployment, regardless of its type. In order to implement these strategies, it is necessary to identify three main areas of activity, as well as to determine those responsible for the development of each area and functions that must be performed within this area. The first area is to provide access to available information about job opportunities and organize this information; the second direction is the formation of the necessary skills in job applicants; and third, the creation of new jobs. Some actions within the selected areas can be taken by the state. The state should delegate some actions to certain structures, and retain the right to control the actions of these structures. Some actions can only be performed by private entrepreneurs. All proposed measures should be combined under a comprehensive state program to combat unemployment. A well-thought-out concept should be based on a comprehensive study of the problem. An effective system for combating unemployment can only be created in this way.

Keywords: unemployment, employment, labor force, unemployment rate, economically active population, COVID-19 pandemic, remote work, labor market.